

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zapłatę na skutek zażalenia pozwanych na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 6 lipca 2013 roku w przedmiocie odrzucenia zażalenia.

Czy jest zgodny z przepisami prawa skład Sąd Rejonowy w S. wydający postanowienie z dnia 6 lipca 2013 r. [...], w którym orzekł sędzia przeniesiony w trybie art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p., w sytuacji gdy decyzję o przeniesieniu podpisał Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości?

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 6 lipca 2013 roku Sąd Rejonowy S–C. w S. odrzucił zażalenie pozwanych J. T. i P. T. z dnia 28 marca 2013 roku na postanowienie z dnia 12 marca 2013 roku w przedmiocie odrzucenia zażalenia pozwanych z dnia 5 grudnia 2013 roku.

W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że zażalenie wniesione przez profesjonalnego pełnomocnika nie zostało należycie opłacone, bowiem opłata od zażalenia wynosiła 403 złote zaś opłata uiszczona została w wysokości 30 złotych, co uzasadniało odrzucenie wniesionego zażalenia bez wzywania do opłacenia pisma.

Zażalenie na powyższe postanowienie wnieśli pozwani, zaskarżając je całości i zarzucając:

1. błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 3 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 19 ust. 3 pkt 2 ustawy o kosztach sądowych oraz niezastosowanie art. 14 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych poprzez przyjęcie, że opłatę od zażalenia na zaskarżone postanowienie, należy liczyć jako 1/5 opłaty stosunkowej od wartości przedmiotu zaskarżenia, podczas gdy zgodnie z

ugruntowanym orzecznictwem od zażalenia na postanowienie odrzucające wnioski o uzasadnienie wyroku, uiszcza się opłatę podstawową, a zatem taka sama opłata powinna być uiszczona od zażalenia, które Sąd odrzucił zaskarżonym postanowieniem;

2. naruszenie prawa procesowego, a to art. 130 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie podczas gdy w obecnie obowiązującym stanie prawnym brak jest przepisu pozwalającego na odrzucenie bez wezwania o uiszczenie należnej opłaty stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia wniesionego przez adwokata środka odwoławczego lub środka zaskarżenia, który nie został w ogóle opłacony został opłacony w nienależytej wysokości; oznacza to natomiast konieczność wdrożenia trybu naprawczego określonego w art. 130 § 1 k.p.c.

Tak zarzucając skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie pozwanych na postanowienie Sądu Rejonowego S-C. z dnia 6 lipca 2013 roku Sąd odwoławczy doszedł do przekonania, iż w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, co uzasadnia przedstawienie go do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, w trybie art. 390 § 1 k.p.c.

Wątpliwości dotyczą wykładni art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (zwanej dalej u.s.p.) oraz art. 37 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (określanej dalej u.R.M) - w brzmieniu na dzień 1 stycznia 2009 r., a związane one są z tym, iż w składzie Sądu I instancji zasiadał sędzia Z. P., który decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2008 r., podpisaną przez Podsekretarza Stanu [...] został, w związku z likwidacją z dniem 1 stycznia 2009 r. Sądu Rejonowego w S. przeniesiony do Sądu Rejonowego S-C. w S.

Otóż, Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie zniesienia Sądu Rejonowego w S., utworzenia Sądu Rejonowego S-C. w S. i Sądu Rejonowego S-P. w S. oraz zmiany rozporządzenia w sprawie sądów

apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz. U. z dnia 31 marca 2008 r.) zniesiono w obszarze właściwości Sądu Okręgowego w S. - Sąd Rejonowy w S. (§ 1) i jednocześnie utworzono w to miejsce dwa sądy Sąd Rejonowy S-C. w S. oraz Sąd Rejonowy S-P. w S. (§ 2). Z aktem tym związane były decyzje Ministra Sprawiedliwości o przeniesieniu Sędziów Sądu Rejonowego w S. na miejsca służbowe w dwóch utworzonych w powyższym trybie Sądach. Żaden z sędziów znoszonego Sądu nie złożył wniosku o przeniesienie na inne miejsce służbowe, ani nie wyraził pisemnej zgody na przeniesienie. Żaden z aktów wyznaczenia nowego miejsca służbowego nie był sygnowany podpisem Ministra Sprawiedliwości, wszystkie podpisane zostały przez podsekretarzy stanu.

Istotą sformułowanego w niniejszej sprawie pytania prawnego jest kwestia zastępstwa Ministra Sprawiedliwości przy podejmowaniu decyzji wydanej w oparciu o art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p. o przeniesieniu na inne miejsce służbowe. Decyzja taka może być wydawana bez konieczności zasięgnięcia zgody sędziego oraz wywiera ona trwałe skutki (w odróżnieniu od decyzji o delegowaniu sędziego podjętej w trybie art. 77 § 1 u.s.p.).

Nadto, zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów w razie nieobsadzenia stanowiska ministra lub jego czasowej niezdolności do wykonywania obowiązków, ministra zastępuje Prezes Rady Ministrów lub inny wskazany przez Prezesa Rady Ministrów członek Rady Ministrów. Z kolei w myśl art. 37 ust. 1, 2 i 5 powyższej ustawy, minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza i podsekretarzy stanu oraz gabinetu politycznego ministra; zakres czynności sekretarza i podsekretarzy stanu ustala właściwy minister, zawiadamiając o tym Prezesa Rady Ministrów; ministra zastępuje sekretarz stanu w zakresie przez niego ustalonym lub podsekretarz stanu, jeżeli sekretarz stanu nie został powołany. Dodatkowo zwrócić należy uwagę na to, iż z treści zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2007 r. (Zarządzenie nr 226/07/DO) w sprawie ustalenia zakresu czynności członków kierownictwa ministerstwa sprawiedliwości nie wynika, by sekretarz czy któryś z podsekretarzy otrzymał upoważnienie do delegowania czy przenoszenia sędziów do pełnienia obowiązków w innym sądzie. Sekretarz stanu nie otrzymał upoważnienia do wykonywania tej kompetencji nawet pod nieobecność Ministra Sprawiedliwości.

Poważne wątpliwości interpretacyjne dotyczące wyżej wymienionych przepisów pojawiły się w chwili opublikowania uzasadnienia uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2013 r. (III CZP 46/13), gdzie wyrażono pogląd, iż decyzja o przeniesieniu na inne miejsce służbowe podjęta przez inną osobę, także „z upoważnienia” Ministra Sprawiedliwości, jest wadliwa (bezprawna), a sędzia, którego ona dotyczy, nie może wykonywać władzy jurysdykcyjnej w sądzie (na obszarze jurysdykcyjnym), do którego został „przeniesiony”. Skład orzekający z jego udziałem jest sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. U podstaw takiego wniosku legł pogląd, iż przewidziane w art. 75 § 3 u.s.p. uprawnienie Ministra Sprawiedliwości nie należy do zakresu władzy wykonawczej i nie jest decyzją administracyjną, nie mają więc do niego zastosowania art. 37 ust. 1 i ust. 5 u.R.M., ani przepisy ustawy o działach administracji rządowej, gdyż dotyczą tylko działań ministrów jako organu administracji publicznej w sprawowaniu władzy wykonawczej. Nie mogą mieć zastosowania do omawianej kompetencji Ministra Sprawiedliwości, należącej ściśle do zakresu władzy sędziowskiej; w takich przypadkach Minister Sprawiedliwości działa nie jako organ administracji publicznej, lecz występuje w roli organu władzy publicznej, w której – zgodnie z art. 36 u.R.M. – zastąpić go może jedynie Prezes Rady Ministrów lub inny wskazany przez niego członek Rady Ministrów i tylko wtedy, gdy stanowisko Ministra Sprawiedliwości nie zostało obsadzone lub w razie czasowej niezdolności Ministra do wykonywania obowiązków.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego oprócz wyżej wskazanej uchwały nie zajmowało się analizą charakteru uprawnień Ministra Sprawiedliwości w aspekcie decyzji wydanej w oparciu o art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p. o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe (za wyjątkiem wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt III KK 280/13, o czym poniżej). Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 r. (III CZP 81/07) oraz pełnego składu SN z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07) dotyczyły analizy uprawnień Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie w oparciu o art. 77 § 1 u.s.p. Ostatecznie w przytoczonej uchwale pełnego składu SN wyrażono pogląd, iż takie uprawnienie może być wykonywane przez sekretarza

stanu lub podsekretarza stanu w zastępstwie (art. 37 ust. 1 u.R.M.) albo z upoważnienia ministra sprawiedliwości (art. 37 ust. 5 u.R.M.). U podstaw takiego poglądu legło przekonanie, iż czasowe wskazanie sędziemu innego miejsca służbowego (delegacja) i to za jego zgodą nie może nasuwać zastrzeżenia z punktu widzenia konstytucyjnej zasady prawa obywatela do sądu właściwego, niezależnego, bezstronnego, niezawisłego (art. 45 ust. 1 Konstytucji), gdyż „zmiana statusu sędziego (delegowanie do innego sądu) nie jest w istocie skutkiem rozstrzygającego stanowiska Ministra Sprawiedliwości, lecz ... wynika ze swobodnej decyzji sędziego”. W uchwale tej podkreślono również, iż działający na podstawie art. 37 ust. 1 u.R.M. minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza bądź podsekretarza stanu, którzy nie dysponują żadnym zakresem swobody w podejmowaniu decyzji, według zasady biurowości i monokratyzmu naczelnego organu administracji rządowej, albo też na podstawie art. 37 ust. 5 u.R.M. może upoważnić te osoby do podejmowania decyzji kadrowych określonych w u.s.p. Warte przytoczenia jest i to, iż Sąd Najwyższy w pełnym składzie nie potraktował decyzji w przedmiocie delegacji, jako decyzji w rozumieniu prawa administracyjnego z tego względu, iż kreatorem zmiany miejsca służbowego był sam sędzia.

Odmiennosc instytucji delegowania sędziego za jego zgodą od instytucji przeniesienia na inne miejsce służbowe rodzi wątpliwości co do związania innych składów Sądu Najwyższego uchwałą pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2007 r. Uchwała ta, mająca zgodnie z art. 61 § 6 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) moc zasady prawnej nakazuje uznać, że jedynie zagadnienie prawne dotyczące delegowania sędziego za jego zgodą zostało w judykaturze tego Sądu wyjaśnione.

Niewątpliwie więc istnieje łącznik między instytucją delegowania sędziego a instytucją przeniesienia na inne miejsce służbowe. Takim łącznikiem będzie norma kompetencyjna wynikająca z treści art. 37 ust. 1 i 5 u.R.M, a mająca pozwolić Ministrowi Sprawiedliwości, w ocenie SN zawartej w uchwale pełnego składu z dnia 14 listopada 2007 r. na posługiwanie się osobami pełniącymi funkcje sekretarza bądź podsekretarza stanu do podpisywania decyzji o delegowaniu sędziego za jego zgodą, bądź też nie mająca z przyczyn konstytucyjnych

zastosowania do przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe, w myśl poglądu SN w treści uzasadnienia uchwały z dnia 17 lipca 2013 r.

Rozbieżne poglądy prawne na tą kwestię zawierały nie tylko przytoczone uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07) i 17 lipca 2013 r. (III CZP 46/13), ale również uzasadnienie wyroku z dnia 15 października 2013 r., gdzie Sąd Najwyższy w sprawie III KK 280/13 uznał, iż to, że w składzie orzekającym zasiadał sędzia, którego decyzji o przeniesieniu do innego sądu nie podpisał osobiście Minister Sprawiedliwości, nie stanowi podstawy do przyjęcie, by zaistniała bezwzględna przesłanka odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.c. Analiza uzasadnienia przytoczonego orzeczenia wskazuje jedynie na to, iż Sąd Najwyższy w tej sprawie nie podziela kierunku wykładni art. 37 ust. 1 i ust. 5 u.R.M. przyjętej w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. (III CZP 46/13), gdyż w kwestii tej wypowiedział się pełny skład Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07).

Przytoczone okoliczności wskazują wprost na zaistnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżności w kwestii poglądów co do charakteru uprawnień Ministra Sprawiedliwości do podejmowania decyzji wydanej w oparciu o art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p. o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe.

Za przyjęciem poglądu wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2013 r. w sprawie III KK 280/13 oraz pośrednio również w uzasadnieniu uchwały pełnego składu SN z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07) przemawia:

- literalne brzmienie art. 37 ust. 1 i 5 u. R.M. („Minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza i podsekretarzy stanu, gabinetu politycznego ministra oraz dyrektora generalnego urzędu” oraz „Ministra zastępuje sekretarz stanu w zakresie przez niego ustalonym lub podsekretarz stanu, jeżeli sekretarz stanu nie został powołany”),
- istnienie szeregu norm prawnych upoważniających sekretarza czy podsekretarzy stanu do reprezentowania nie tylko poszczególnych ministrów, lecz i całego rządu, np. art. 9 ust. 3 pkt 1 i 2 u.R.M., który umożliwia udzielenie umocowanie sekretarzowi stanu lub podsekretarzowi

stanu w danym ministerstwie do reprezentowania Rządu przed Sejmem, Senatem, czy Trybunałem Konstytucyjnym (Milk Beata „Prokuratura i Prawo” nr 2008.6.164, Glosa do uchwały SN z dnia 14 listopada 2007 r., BSA-4110-5/07),

- argument natury pragmatycznej: podzielenie poglądów orzecznich wyrażonych w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. uczyni koniecznym badanie z urzędu kwestii właściwego składu sądów w poszczególnych sprawach, co może prowadzić do zakwestionowania większości orzeczeń wydawanych od 1 stycznia 2009 r. przez Sąd Rejonowy S-C. w S. oraz Sąd Rejonowy S-P. w S. z powodu ich wydania przez składy sprzeczne z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c.

Z kolej pogląd przeciwny wyrażony w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. znajduje silne zakotwiczenie w argumentach natury konstytucyjnej sprowadzających się do przyjęcia, że:

- przewidziane w art. 75 § 3 u.s.p. uprawnienie Ministra Sprawiedliwości nie należy do zakresu władzy wykonawczej i nie jest decyzją administracyjną, nie mają więc do niego zastosowania art. 37 ust. 1 i ust. 5 u.R.M. ani przepisy ustawy o działach administracji rządowej, gdyż dotyczą tylko działań ministrów jako organu administracji publicznej w sprawowaniu władzy wykonawczej. Na mocy art. 55 § 3, art. 75 i 84 § 3 u.s.p., powiązanych z art. 180 ust. 2 Konstytucji RP, miejscem służbowym sędziego jest konkretny sąd, w którym sędzia może sprawować władzę sądowniczą. Miejsce służbowe wytycza zakres tej władzy, tj. obszar działania sędziego oraz rodzaj spraw, które rozstrzyga na podstawie przepisów o właściwości rzeczowej. Co może prowadzić do wniosku, że miejsce służbowe jest istotnym elementem władzy sądowniczej i jego określenie nie mieści się w dziedzinie władzy wykonawczej (zdanie odrębne sędziego Stanisława Dąbrowskiego (BSA - 4110-5/07),
- powyższa okoliczność nakazywała by ścisłą wykładnię art. 75 u.s.p., przyznającego Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienie do przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe, jako stanowiącego odstępstwo od konstytucyjnej zasady trójpodziału władzy. Treść tego przepisu ani innych przepisów ustawy nie daje podstaw do przyjmowania, że przysługujące

Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienie do przeniesienia sędziego do pełnienia obowiązków w innym sądzie może być delegowane w jakikolwiek sposób na inne osoby. W tym kontekście wydawać się może anachronicznym ze względu na podstawowe zasady konstytucyjne wynikające z treści np. art. 2 Konstytucji RP, iż „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej”, stwierdzenie, iż u podstaw decyzji o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe może tkwić ustne polecenie Ministra Sprawiedliwości kierowane do sekretarza czy podsekretarza stanu w trybie art. 37 ust. 1 u.R.M. (uzasadnienie uchwały pełnego składu SN z dnia 14 listopada 2007 r.).

Powyższe kwestie nie zostały dostatecznie wyjaśnione ani w orzecznictwie sądów powszechnych, czy Sądu Najwyższego ani w doktrynie, a budzą one poważne wątpliwości interpretacyjne sięgające fundamentów, na których opiera się wymiar sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej, zwłaszcza ze względu na doniosłość skutków w sferze praw i obowiązków uczestników postępowań sądowych, i z tych względów – na podstawie art. 390 § 1 kpc – należało przedstawić Sądowi Najwyższemu pytanie prawne jak w sentencji postanowienia.

/km/